

Ocene, poročila, zapiski

BEVKOVA BIBLIOGRAFIJA

Monografskih bibliografij imamo pri nas malo, zato je Brecljeva, posebno še za Bevka, smiselno in zelo potrebno dejanje. Izšel je samo I. del: samostojne publikacije, to je izvirne knjige, prevodi Bevkovih del in Bevkovi prevodi in priredbe. II. del je obljubljen za prihodnje leto. Spis je nastal nekako priložnostno — ob pisateljevi sedemdesetletnici — toda zadnji čas je že, da ugotovimo Bevkovo književno delo v celoti, ker se nam v množici njegovih knjig že izgublja preglednost. Pisateljeva življenjska sedemdesetletnica pomeni namreč »obenem« več ko 55-letnico literarnega delovanja« (VII) ozir. »skoraj polstoletno književno ustvarjalnost« (1.). To pomeni: Poteklo je skoraj pol stoletja, kar je izšla prva Bevkova tiskana knjiga. To je bila 1912 izdana priložnostna igrice Veseli god v proslavo petdesetletnice Slomškove smrti. (Delo je naročil Bevku Finžgar, ki se ni utegnil angažirati za naročeno pisanje priložnostne igrice.) Nad 50 let pa je poteklo, kar je izšla prva Bevkova tiskana stvar. To je bila lirskoepska črtica Vstajenje (zelo blizu Meškovemu Bolniku v Slikah in povestih 1898); izšla je v tržaškem družinskem listu Družinski prijatelj 1907 pod psevdonimom Fr. Ser. Bogdanov (osebno sporočilo Bevkovega bibliografa). Če vzamemo od Bevkovih bibliografij zadnjo, ki jo je 1954 sestavila dr. Milena Uršič, vidimo, da je Breclj ugotovil 110 izvirnih in 29 prevedenih in prirejenih Bevkovih knjig, kar je 29 več. Ta vrsta še ni zaključena, deloma zaradi pisateljve še vedno neugnane dejavnosti, deloma zaradi vedno novega odkrivanja nesigniranih ali psevdonimnih del.

Bevk velja za najplodovitejšega slovenskega pisatelja. Zdi se mi, da mu to prvenstvo pripada po pravici. Kajpada je med 110 knjigami, ki jih navaja Breclj, precej ponatisov (v nekdanji Jugoslaviji že nujno potrebni dve izdaji: za primorsko in za jugoslovansko območje, po 1945 pa so bili potrebni ponatisi). Kljub temu lahko naštejemo vsaj okrog 80—90 popolnoma izvirnih knjižnih izdaj. Tu se ne bomo spuščali v pretres njegovih umetniških vrednot in ne tehtali estetsko-formalne cene njegove proze (druga področja so vendarle obrobna), ugotovimo pa lahko ob pričujoči bibliografiji nekaj posebnosti Bevkovega dela sploh.

Njegova plodovitost izhaja brez dvoma iz njegovega izrednega pripovednega daru, večkrat pa je tudi sad nacionalne stiske, v kateri je bil on sam oziroma njegova ožja domovina Primorska med dvema vojnama. Ko je v Gorici vodil Narodno knjigarno, so mu prinesli ital. založniki v prodajo otroške slikanice. Pisatelj jih je odklonil zaradi laškega besedila in sklenil z njimi pogodbo za izdajo slovenskih slikanic, ki bodo uporabile italijanske ilustracije. (Knjig, ki jih je bilo pet, doslej še niso odkrili — niso se nam ohranile v nobenem izvodu ne pri pisatelju ne v kakšni knjižnici nekdanjega italijanskega ozemlja.) Med Bevkove knjige je uvrščen Glavni seznam knjig imenovane knjigarne (1923), ki ga je moral sestaviti Bevk sam. Za sicer doslej anonimno knjigo Naši kraji v preteklosti (1927) zdaj vemo, da je potekla izpod Bevkovega »peresa«, pravzaprav izpod pisalnega stroja strojepisne, kateri je Bevk narekoval knjigo iz Grudnove Zgodovine slovenskega naroda in Rutarjeve Zgodovine Tolminske. Pisatelj je izbral iz navedenih del zgolj odstavke, ki so v najtesnejši zvezi s preteklostjo dežele ob Soči, gornjem Jadranu in na Krasu do Postojne, ter jih neprisiljeno povezal s svojo besedo, tako da ustvarjajo občutek enotne izvirne knjige. Knjiga ni izvirna, in vendar je njegova.

Da se izmaknejo fašističnemu predpisom, ki so onemogočali vsakršen slovenski tisk, so slovenski pisatelji oziroma založbe in knjigarne slepili kontrolo z lažnimi letnicami. Tako je izdaja Srebrnikov, ki so izšli 1937, v ponatisu dobila letnico 1934 (knjige ni v Bibliografiji, razstavljena pa je bila na Bevkovi knjižni razstavi v NUK v Lj.). Doslej le ena izpričana izdaja povesti Mrtvi se vračajo nam je kričec primer fašističnega nasilja: pisatelj ima tu rojstno ime Francesco, slovenski naslov dela pa je natisnjen pod italijanskim naslovom I morti ritornano. Toda razstava v Ljubljani, prenesena iz Nove Gorice, je mimo te izdaje, ki je navedena v bibliografiji pod št. 60, odkrila še dvojce izdaj s slovenskim naslovom in pisateljevim slovenskim rojst-

* Marijan Breclj: Bevkova bibliografija. V počastitev pisateljve sedemdesetletnice. Koper, 1960. Str. XI + 64.

nim imencom, izdani isto leto v Gorici in v Trstu. Verjetneje pa v tem primeru ne gre za različne izdaje, ampak le za poskuse, kako bi z različnimi naslovnimi listi zmedli nadzorne oblasti. Knjigo o Frančišku Asiškem je Bevk napisal v goriških zaporih in je doživela čez mesec dni novo naklado. Bevk je marsikdaj moral opravljati težaško delo, ker je ostal v svoji ožji domovini. Zato mu ni bilo nič težko in ne navadno, da je med osvobodilnim bojem sestavljal brošure o Jurčiču in Gregorčiču in pisal politične izjave in protestne letake. Še 1946 je napisal brošurico o narodnem heroju Vojku Premrlu (ki jo je doslej naša bibliografija kot anonimno delce stavila v leto 1949). Potreba je priključala na dan zbirčico mladinskih iger Bedak Pavlek 1925, lokalizirano in prirejeno Gerstäckerjevo ljudsko igro Lovski tat ter knjižico prirejenih in prevedenih Enodejank 1921, izmed katerih je ena — Ivane — izšla posebej še 1946 v Gorici, ker je Bevkova dežela po desetletjih tuje nadvlade in po težkih letih vseuničujoče druge vojne žehlala po slovenski besedi tudi na odru (tedaj je bila tam še »cona B«).

Posebno področje je Bevkovo prevajanje. To podcenjujemo. (O tem bo še več povedal drugi del te bibliografije.) Med prevedenimi deli so pomembna zlasti dela iz slovanskih slovstev (prim. Karel Čapek, Vazov, Franko, Reymont). Delu je botrovala tendenca, odkrivati zadušenemu narodu slovstvene pojave iz literatur tistih slovanskih narodov, ki v krogu svetovnih literatur nimajo veljave in glasu, a le zaradi svoje bridke nacionalne usode, ne zaradi manjše vrednosti. Tako je botrovala ob prevodih nacionalna vzgojna misel. (Ta misel se skriva tudi v Bevkovih člankih ob teh prevodih, na primer posebej ob Lužiškem Srbu Bjedrichu in Ukrajincu Franku.) Dalje pa smemo ob tem misliti na tisto ozračje, ki ga je dihal Bevk že v mladih letih. Tedaj je v Gorici Andrej Gabršček izdajal v Slovanski, Salonski in Svetovni knjižnici predvsem slovanske prevode in soustvarjal ali pomagal vzdrževati slovansko politično navdušenje kot bistveno potezo nekdanjih še čitalniških časov. Končno bo treba ugotoviti, koliko je Bevk pri odbiri morda pomagalo tudi istočasno italijansko prevajanje slovanskih pisateljev, saj se je mogel ob eventualnih ugovorih sklicevati prav na tedanja laško prevajalsko prakso.

Posebna vrednost Bevkove bibliografije je njena oprema. Nadvse posrečen izbor pisateljevih portretov, naslovnih strani in ilustracij poživlja knjižico, ki bi bila sicer zanimiva za zelo ozek krog interesentov. Taka ilustrirana bibliografija pa vsekakor more pritegniti tudi zanimanje širših krogov, ne le slovstvenih zgodovinarjev. Ker je veliko knjig izhajalo na Primorskem, nam s to objavo šele prvokrat stopajo pred oči zanimive grafične opreme. Najpomembnejši umetniški delež pri tem imata France in Tone Kralj, potem pa primorski umetniki kot Bambič, Černigoj, Srebrnič, Spazzapan.

Razen prevodov, ki jih je naredil Bevk, vzbujajo našo pozornost še prevodi Bevkovih del v različne tuje jezike. Vendar je prevodov izven jugoslovanskih državnih mej razmeroma malo, veliko pa v jezike jugoslovanskih narodov in manjšin (hrvaščina, srbsščina, makedonščina, slovaščina, madžarščina in — kar v bibliografiji še ni navedeno — šiptarščina in turščina).

Pri sedanji bibliografiji bi si želeli, da bi ob zbornikih sestavljaivec navedel vsebino. Tako bi v brošuri o Jurčičevi stoletnici videli, da je v njej priobčena tudi dramatizacija (en prizor) iz Desetega brata, ki je verjetno pisateljevo delo. V navedbi vsebine v zvezkih Biblioteke za pouk in zabavo bi videli poleg Bevkovih izvirnih prispevkov tudi prevode in poučne sestavke.

Želimo si samo še, da bi kmalu izšlo nadaljevanje te bibliografije s takimi novostmi in v taki opremi, kakor je sedanja.

Viktor Smolej

POUK SLOVENŠČINE NA ŠOLAH ZA KVALIFICIRANE DELAVCE V GOSPODARSTVU

Področje materinščine je zelo obširno in obsega vse, kar zadeva našo duhovno in materialno kulturo, saj je znanje materinščine osnova in izhodišče za njeno razumevanje. Če to vlogo slovenskega jezika vzporedimo z dosedanjimi predmetniki s skopo odmerjenimi urami in če upoštevamo statistične ugotovitve revije »Stručno obrazovanje« št. 2 leto 1959-60, da je povprečno na dosedanjih vajenskih šolah le 16,5% učencev s celotno osnovnošolsko izobrazbo, pa zahtevne učne načrte, kot jih za NRH predvideva »Književnost sa osnovama jezične i estetske kulture«, kar naj bi bila osnova reformi učnih načrtov naših strokovnih šol za kvalificirane delavce v gospodarstvu, potem so naloge učitelja slovenščine na teh šolah težke in odgovorne.